અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

જયમ્મા

વિ.

મારિયા બાઈ (મૃતક) સૂચિત કાનૂની વારસદારો મારફતે અને અન્ય

૨૮ જુલાઈ, ૨૦૦૪

[એસ.બી. સિંહા અને એસ.એચ. કાપડિયા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

કર્ણાટક લેન્ડ રિફોર્મ્સ એક્ટ, ૧૯૬૧; કલમો ૨(૧૨), (૧૭), ૨૧ અને ૬૧ :

વસિયતકર્તા દ્વારા પોતાના સગાના પક્ષમાં વિલનું સંપાદન–વિલ ધરાવનાર દ્વારા લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવા માટે દાખલ કરાયેલી અરજી–વસિયતકર્તાની પત્ની અને બાળકો દ્વારા વિલના સંપાદનની હકીકતનો ઇનકાર–ટ્રાયલ કોર્ટે એવું ઠેરવ્યું કે વસિયતકર્તાએ સંપૂર્ણ જાણકારી સાથે, સ્વસ્થ મનની સ્થિતિમાં વિલ સંપાદિત કર્યું હતું–હાઇકોર્ટ દ્વારા એવું ઠેરવીને અપીલ ગ્રાહ્ય રાખવામાં આવી કે વિલ ટકી શકે તેમ નહોતું કારણ કે વસિયતનામાનો

વિષય ખેતીની જમીન છે અને તેના ભોગવટા હક્કો સોંપી શકાય નહીં–અપીલ પર, ઠેરવવામાં આવ્યું: લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવાની સત્તા ધરાવતી અદાલત સામાન્ય રીતે વસિયતમાં આપવા માંગેલી મિલકતના ટાઇટલના પ્રશ્નમાં જઈ શકતી નથી–જો કે, જ્યારે વિલના સંપાદન પર વૈધાનિક પ્રતિબંધ અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યારે અદાલત પ્રશ્નનો નિર્ણય કરી શકે છે–સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓને ધ્યાને લેતાં, ધારાસભાનો હેતુ એ છે કે જમીન પરિવાર બહારની અજાણી વ્યક્તિના હાથમાં જવા દેવી જોઈએ નહીં–સદર અધિનિયમનું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવેલી કોઈપણ સોંપણી આવી સોંપણીને અમાન્ય બનાવશે–પ્રતિબંધિત સમયગાળાની અંદર કરાયેલી સોંપણી–સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતાં, ભોગવટા હક્કવાળી ખેતીની જમીનનું હસ્તાંતરણ માત્ર વારસદારો પૈકીના એકના પક્ષમાં જ સ્વીકાર્ય છે અને અન્યના પક્ષમાં નહીં–કાયદાઓનું અર્થઘટન–ઈન્ડિયન સક્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૫–કલમો ૨૭૬ અને ૨૯૯.

શબ્દો અને શબ્દપ્રયોગો :

કર્ણાટક લેન્ડ રિફોર્મ્સ એક્ટના સંદર્ભમાં 'કુટુંબ' (ફેમિલી), 'સંયુક્ત કુટુંબ' (જોઈન્ટ ફેમિલી) નો અર્થ.

વિલ ધરાવનાર અપીલકર્તાએ સામાવાળાઓ પૈકીના એકના પતિ એવા વસિયતકર્તા દ્વારા સંપાદિત કરાયેલું હોવાનું મનાતા વિલની નકલ સાથે જોડીને લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી. વસિયતકર્તાના સામાવાળા પત્ની અને બાળકો દ્વારા વિલના સંપાદનની હકીકતનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે એવું ઠેરવીને દાવો મંજૂર કર્યો કે વસિયતકર્તાએ સંપૂર્ણ જાણકારી સાથે, સ્વસ્થ મનની સ્થિતિમાં વિલ સંપાદિત કર્યું હતું અને તે વિલ ધારક અપીલકર્તા દ્વારા કપટપૂર્વક મેળવવામાં આવ્યું ન હતું. હાઇકોર્ટે ઠેરવ્યું કે કર્ણાટક લેન્ડ રિફોર્મ્સ એક્ટની કલમ ૬૧ મુજબ લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવાની અરજી ટકી શકે તેવી નહોતી કારણ કે વસિયતનામાનો વિષય ખેતીની જમીન હતો અને તેના ભોગવટા હક્કો સોંપી શકાયા ન હોત. તેથી આ પ્રસ્તુત અપીલ.

અપીલકર્તા દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઇન્ડિયન સક્સેશન એક્ટની કલમ ૨૭૬ હેઠળની અરજીનો નિકાલ કરતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે મિલકતના ટાઇટલના પ્રશ્નમાં જવાની કોઈ હકુમત નહોતી; અને કર્ણાટક લેન્ડ રિફોર્મ્સ એક્ટની કલમ ૬૧ માં વપરાયેલા 'કુટુંબ' શબ્દને વિસ્તૃત અર્થ આપવો જોઈએ જેથી તેમાં કાયદેસરની સગાઈ ધરાવતી વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થાય.

સામાવાળાઓએ રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તા વસિયતકર્તાના કુટુંબના સભ્ય નહોતા.

અપીલ ફગાવી દેતાં, કોર્ટે

ઠેરવેલ કે : ૧.૧. ગણોતિયા તરીકે ભોગવટાનો દરજ્જો મેળવવા માટેની અનિવાર્ય શરત (સાઈન ક્વા નોન) એ છે કે સંબંધિત વ્યક્તિ નિયત તારીખે ગણોતિયો હોવી જ જોઈએ. [૧૮૧–એફ]

૧.૨. લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવાની સત્તા ધરાવતી અદાલત સામાન્ય રીતે વસિયતકર્તા દ્વારા વસિયતમાં આપવા માંગેલી મિલકતના ટાઈટલના પ્રશ્નમાં જઈ શકતી નથી, પરંતુ જ્યાં વસિયતના વિષયવસ્તુના સંબંધમાં વિલ સંપાદિત કરવાની વસિયતકર્તાની સત્તા જ પ્રશ્નમાં હોય ત્યાં પરિસ્થિતિ અલગ હશે. જ્યારે વિલના સંપાદન પર વૈધાનિક પ્રતિબંધ અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યારે અદાલતે તેની કાયદેસરતા અંગેના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવાનો ઇનકાર કરવો જોઈએ નહીં, કારણ કે કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર તે

શરૂઆતથી જ રદબાતલ (વોઈડ એબ ઈનિશિયો) ગણાશે. [૧૮૧–એચ; ૧૮૨–એ–બી]

૧.૩. કર્ણાટક લેન્ડ રિફોર્મ્સ એક્ટની કલમ ૬૧ નું પેટા–કલમ (૩) એવી જોગવાઈ કરે છે કે પેટા–કલમ (૧) નું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવેલું જમીનનું કોઈપણ હસ્તાંતરણ અમાન્ય રહેશે અને ત્યારપછી સદર જમીન તમામ બોજાઓથી મુક્ત થઈને રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે. તેથી ધારાસભાનો હેતુ સ્પષ્ટ છે કે જમીન કુટુંબ બહારની અજાણી વ્યક્તિના હાથમાં જવા દેવી જોઈએ નહીં. જ્યારે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૧ મુજબ, ગણોતિયાના કુટુંબ બહારની અજાણી વ્યક્તિઓને જમીન પર આવવાની મંજૂરી નથી, ત્યારે કલમ ૬૧ નો સૂર એવો છે કે સહ–હિસ્સેદારો વચ્ચેના ભાગલા સિવાય, મિલકતનું કોઈપણ રીતે હસ્તાંતરણ સ્વીકાર્ય નથી. [૧૮૨–એફ–જી]

૧.૪. જ્યારે વૈધાનિક જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને કોઈ સોંપણી અથવા હસ્તાંતરણ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેનું પરિણામ એ આવશે કે તે અમાન્ય છે, જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ હોવાના કારણે તે ઈન્ડિયન કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટની કલમ ૨૩ ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરશે. [૧૮૨–એચ; ૧૮૩–એ]

૨.૨. પ્રસ્તુત કેસમાં, વિલના માધ્યમથી ખેતીની જમીનનું હસ્તાંતરણ ગ્રાન્ટની તારીખથી પંદર વર્ષના સમયગાળાની અંદર કરવામાં આવ્યું છે, જે કાયદા હેઠળ પ્રતિબંધિત છે. તેથી અપીલકર્તા વિલના વસિયતકર્તા સાથે કોઈ કાયદેસરની સગાઈ ધરાવતા નહોતા. સદર અધિનિયમની કલમ ૬૧ ના વાજબી અર્થઘટન મુજબ, સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૧૨) માં સમાવિષ્ટ 'કુટુંબ' અને કલમ ૨(૧૭) માં સમાવિષ્ટ 'સંયુક્ત કુટુંબ' ની વ્યાખ્યાને ધ્યાને લેતાં, ભોગવટા હક્ક સાથેની ખેતીની જમીનનું હસ્તાંતરણ માત્ર તે વારસદારો પૈકીના એકના પક્ષમાં જ સ્વીકાર્ય છે જેઓ જમીનના ભાગલા માંગવા માટે હક્કદાર હોય, અન્યના પક્ષમાં નહીં. [૧૮૩–જી–એચ]

દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર : સિવિલ અપીલ નં. ૫૬૩૭/૨૦૦૨.

કર્ણાટક હાઇકોર્ટના મિસે. ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૨૩૫૩/૧૯૯૦ માં તારીખ ૨૫.૫.૧૯૯૯ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે.

અપીલકર્તા વતી એસ.એન. ભટ.

સામાવાળા વતી હેતુ અરોરા અને શિવ કુમાર સૂરી.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ એસ.બી. સિંહા દ્વારા આપવામાં આવેલ.

એસ.બી. સિંહા, ન્યાયમૂર્તિ : કર્ણાટક હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા મિસે. ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૨૩૫૩/૧૯૯૦ માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૫.૫.૧૯૯૯ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી ઉદ્ભવતી આ અપીલમાં કર્ણાટક લેન્ડ રિફોર્મ્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ (ટૂંકમાં, "સદર અધિનિયમ") ની કલમ ૬૧ નું અર્થઘટન વિચારણા હેઠળ આવે છે.

આ અપીલમાં સંકળાયેલા મુદ્દા પર આવતાં પહેલાં, મામલાની હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિની નોંધ લઈ શકાય છે.

અહીંના અપીલકર્તાએ એન્થોની રેબેલો નામના વ્યક્તિ દ્વારા સંપાદિત કરાયેલ હોવાનું મનાતા તારીખ ૨૦.૨.૧૯૮૪ ના વિલની નકલ સાથે જોડીને લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવા માટે ઈન્ડિયન સક્સેશન એક્ટ, ૧૯૨૫ ની કલમ ૨૭૬ હેઠળ હોવાનું જણાતી એક અરજી દાખલ કરી હતી. અહીંના સામાવાળાઓ વસિયતકર્તાની પત્ની અને બાળકો છે. નોટિસ મેળવનારાઓ દ્વારા વિલના સંપાદનની હકીકતનો ઇનકાર અને વિવાદ કરવામાં આવતાં, સદર અરજી દાવામાં રૂપાંતરિત થઈ હતી અને તેને ઓ.એસ. નં. ૬૬/૧૯૮૬ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી.

ટ્રાયલ કોર્ટે અન્ય બાબતો સાથે એવું ઠેરવીને દાવો મંજૂર કર્યો હતો કે વસિયતકર્તાએ સંપૂર્ણ જાણકારી સાથે, સ્વસ્થ મનની સ્થિતિ ધરાવીને વિલ સંપાદિત કર્યું હતું અને તે છેતરપિંડી, ખોટી રજૂઆત કે બળજબરી આચરીને મેળવવામાં આવ્યું ન હતું.

તેની સામે કરવામાં આવેલી અપીલ પર, હાઇકોર્ટે ઇન્ડિયન સક્સેશન એક્ટની કલમ ૨૯૯ હેઠળ પોતાની અપીલીય હકુમતનો ઉપયોગ કરતી વખતે અપીલ ગ્રાહ્ય રાખી અને એવું ઠેરવ્યું કે વિલની નકલ સાથે લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવાની અરજી સદર અધિનિયમની કલમ ૬૧ ને ધ્યાને લેતાં ટકી શકે તેવી નહોતી, કારણ કે વસિયતનામાનો વિષય ભોગવટા હક્કવાળી ખેતીની જમીન હોવાથી તેને સોંપી (એસાઈન કરી) શકાઈ ન હોત. હાઇકોર્ટે અહીંના અપીલકર્તા વતી ઉઠાવવામાં આવેલી એ દલીલને પણ ફગાવી દીધી હતી કે લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવાની અરજીમાં ટાઈટલના વિવાદિત પ્રશ્નની તપાસ થઈ શકતી નથી.

અમારી સમક્ષ અહીંના અપીલકર્તા વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી ભટે નીચે મુજબની દલીલો ઉઠાવી હતી : (૧) ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે મિલકતના ટાઈટલ અંગેના પ્રશ્નમાં જવાની કોઈ હકુમત નહોતી કારણ કે ઇન્ડિયન સક્સેશન એક્ટની

કલમ ૨૭૬ હેઠળની અરજીનો નિકાલ કરતી વખતે, અદાલત માત્ર વિલની સચ્ચાઈ કે અન્ય બાબતો સાથે જ સંબંધ ધરાવે છે અને જો ટાઈટલ અંગે કોઈ વિવાદ અસ્તિત્વમાં હોય, તો અલગ દાવો દાખલ કરી શકાય છે. એ બાબત નિર્દેશિત કરવામાં આવી હતી કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો જેમાં વિરુદ્ધ તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું તેને કર્ણાટક હાઈકોર્ટની પૂર્ણ બેન્ચ (ફુલ બેન્ચ) દ્વારા શ્રીમતી સેવેરીન ડી'સોઝા અને અન્ય વિ. ફેલિક્સ એમ્બ્રોઝ ડી'સોઝા, [આઈ.એલ.આર. ૨૦૦૩ કર ૧૯૪] માં ઓવરરૂલ (રદબાતલ) કરવામાં આવ્યો છે; (૨) સદર અધિનિયમની કલમ ૬૧ માં વપરાયેલા 'કુટુંબ' શબ્દને વિસ્તૃત અર્થ આપવો જોઈએ જેથી તેમાં કાયદેસરની સગાઈ દ્વારા અથવા અન્યથા વસિયતકર્તા સાથે સંબંધિત વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થાય અને તે દ્રષ્ટિકોણથી વસિયતકર્તાના પિતરાઈ ભાઈની પુત્રી હોવાના કારણે અપીલકર્તા તેના કાર્યક્ષેત્રમાં આવશે. આ સંબંધમાં સંગપ્પા કલ્યાણપ્પા બાંગી (મૃતક) એલ.આર. મારફતે વિ. લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ, જામખંડી અને અન્ય, [૧૯૯૮] ૭ એસસીસી ૨૯૪ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.

સામાવાળાઓ વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી અરોરાએ બીજી તરફ એવી રજૂઆત કરી હતી કે સદર અધિનિયમની કલમ ૬૧ ની જોગવાઈઓ હેઠળ ખેતીની જમીન ધરાવતા ભોગવટા હક્કનું કોઈપણ સોંપણી પ્રતિબંધિત હોવાથી, આવું વિલ કાયદાની નજરમાં શરૂઆતથી જ રદબાતલ (વોઈડ એબ ઈનિશિયો)

છે અને તેથી, લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવા માટેની અરજીનો વિષય બની શકે નહીં. વિદ્વાન વકીલે આગળ રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તા વસિયતકર્તાના પરિવારના સભ્ય પણ નહોતા અને આ સંબંધમાં અમારું ધ્યાન અપીલકર્તાના પોતાના નિવેદન તરફ દોર્યું હતું જ્યાં તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે તેઓ વસિયતકર્તાના પડોશી હતા અને તેમના કોઈ સંબંધી નહોતા.

સદર અધિનિયમ એ ખેતીની જમીનોના સંબંધમાં કૃષિ સુધારાઓ લાવવા માટે પસાર કરવામાં આવેલો એક કાયદો છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૧૨) માં 'કુટુંબ' શબ્દ નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે :

"૨(૧૨) વ્યક્તિના સંબંધમાં 'કુટુંબ' એટલે :

(એ) પુરુષના કિસ્સામાં, તે વ્યક્તિ, તેની પત્ની, પુત્રો અને અપરિણીત પુત્રીઓ;

(બી) સ્ત્રીના કિસ્સામાં, તે વ્યક્તિ, તેણીનો પતિ, પુત્રો અને અપરિણીત પુત્રીઓ;

(સી) એવી વ્યક્તિ કે જે વિધવા અથવા વિધુર હોય, તે વ્યક્તિ અને તેના સગીર પુત્રો અને અપરિણીત પુત્રીઓ, ભલે તેઓ તેના કબજામાં હોય કે ન હોય; અને

(ડી) જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ અને તેના અથવા તેણીના જીવનસાથી બંને મૃત્યુ પામ્યા હોય, તેમના સગીર પુત્રો અને અપરિણીત પુત્રીઓ;"

"૨(૧૭) 'સંયુક્ત કુટુંબ' એટલે હિન્દુ કાયદા દ્વારા શાસિત વ્યક્તિના કિસ્સામાં, અવિભાજિત હિન્દુ કુટુંબ, અને અન્ય વ્યક્તિઓના કિસ્સામાં, એવો જૂથ અથવા એકમ કે જેના સભ્યો રિવાજ મુજબ મિલકતમાં અથવા રહેઠાણમાં સંયુક્ત હોય."

ગણોતિયા દ્વારા ધારણ કરાયેલી જમીનના પેટા–વિભાજન અથવા પેટા–ભાડાપટ્ટા અથવા તેમાંના કોઈપણ હિતની સોંપણી સંબંધે વિવિધ નિયંત્રણો લાદવામાં આવ્યા છે.

સદર અધિનિયમની કલમો ૨૧(૧), ૬૧(૧) અને ૬૧(૩) આવા નિયંત્રણો લાદે છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે :

"૨૧. પેટા–વિભાજન, પેટા–ભાડાપટ્ટો અને સોંપણી પ્રતિબંધિત.–(૧) ગણોતિયા દ્વારા ધારણ કરાયેલી જમીનનું કોઈ પેટા–વિભાજન કે પેટા–ભાડાપટ્ટો અથવા તેમાંના કોઈપણ હિતની સોંપણી માન્ય રહેશે નહીં :

પરંતુ શરત એ છે કે આ પેટા–કલમમાંનું કંઈપણ કાયમી ગણોતિયાના હક્કોને, જો કોઈ હોય તો, અસર કરશે નહીં.

વધુમાં શરત એ છે કે જો ગણોતિયાનું મૃત્યુ થાય, તો –

(૧) જો તે સંયુક્ત કુટુંબનો સભ્ય હોય તો સદર કુટુંબના હયાત સભ્યો, અને

(૨) જો તે સંયુક્ત કુટુંબનો સભ્ય ન હોય, તો તેના વારસદારો નીચેની શરતોને આધીન પટ્ટે આપેલી જમીનના ભાગલા પાડવા અને પેટા–વિભાજન કરવા માટે હક્કદાર રહેશે :–

(એ) દરેક હિસ્સેદાર પોતાનો હિસ્સો અલગ ગણોતિયા તરીકે ધારણ કરશે;

(બી) પટ્ટે આપેલી જમીનના સંબંધમાં ચૂકવવાપાત્ર ભાડું તેઓને ફાળવવામાં આવેલા હિસ્સા અનુસાર હિસ્સેદારો વચ્ચે વહેંચવામાં આવશે;

(સી) દરેક હિસ્સેદારને ફાળવવામાં આવેલ વિસ્તાર ટુકડા (ફ્રેગમેન્ટ) કરતાં ઓછો ન હોવો જોઈએ;

(ડી) જો આવો વિસ્તાર ટુકડા કરતાં ઓછો હોય તો હિસ્સેદારો સંયુક્ત રીતે આવક ભોગવવા માટે હક્કદાર રહેશે, પરંતુ જમીનનું માપણી અને સીમાઓ દ્વારા વિભાજન કરવામાં આવશે નહીં;

(ઇ) જો હિસ્સેદાર દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર ભાડાની ફાળવણી અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય તો તેનો નિર્ણય તહસીલદાર દ્વારા કરવામાં આવશે.

પરંતુ શરત એ છે કે જો કાયદાનો કોઈ પ્રશ્ન સંકળાયેલ હોય તો તહસીલદાર તેને અદાલતને સંદર્ભિત કરશે. આવો સંદર્ભ મળતાં અદાલત સંબંધિત પક્ષકારોને નોટિસ આપ્યા પછી શક્ય તેટલી ઝડપથી તે પ્રશ્નની સુનાવણી કરશે અને તેના પર તારણ નોંધીને તહસીલદારને મોકલશે. ત્યારબાદ તહસીલદાર સદર તારણ અનુસાર નિર્ણય આપશે."

"૬૧. જે જમીનનો ગણોતિયો ભોગવટેદાર બન્યો હોય તેવી જમીનના હસ્તાંતરણ પર નિયંત્રણ.– (૧) કોઈપણ કાયદામાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, આ પ્રકરણ હેઠળ કોઈપણ વ્યક્તિને જે જમીનનો ભોગવટો મંજૂર કરવામાં આવ્યો હોય તેવી કોઈ જમીન કલમ ૪૮–એ ના પેટા–કલમ (૪) અથવા પેટા–કલમ (૫) અથવા પેટા–કલમ (૫–એ) હેઠળ

ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા આખરી હુકમની તારીખથી પંદર વર્ષની અંદર વેચાણ, બક્ષિસ, અદલાબદલી, ગીરો, પટ્ટો અથવા સોંપણી દ્વારા હસ્તાંતરિત કરવામાં આવશે નહીં; પરંતુ ધારકના સંયુક્ત કુટુંબના સભ્યો વચ્ચે જમીનના ભાગલા પાડી શકાશે.

(૨) ...

(૩) પેટા–કલમ (૧) નું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવેલું જમીનનું કોઈપણ હસ્તાંતરણ અથવા ભાગલા અમાન્ય રહેશે અને આવી જમીન તમામ બોજાઓથી મુક્ત થઈને રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે, અને કલમ ૭૭ ની જોગવાઈઓ અનુસાર તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે."

ઉપરોક્ત જોગવાઈઓના માત્ર વાંચન પરથી એ સ્પષ્ટ થશે કે જ્યારે કલમ ૨૧ ગણોતિયા દ્વારા ધારણ કરાયેલી જમીનના પેટા–વિભાજન, પેટા–ભાડાપટ્ટા અથવા તેમાંના કોઈપણ હિતની સોંપણીનો ઉલ્લેખ કરે છે, ત્યારે કલમ ૬૧ જે જમીનનો ગણોતિયો ભોગવટેદાર બન્યો હોય તેવી જમીનના હસ્તાંતરણ પર વધુ કડક નિયંત્રણ લાદે છે.

સદર જોગવાઈઓને અધિનિયમની કલમ ૨(૧૨) અને ૨(૧૭) માં સમાવિષ્ટ 'કુટુંબ' અને 'સંયુક્ત કુટુંબ' ના શબ્દપ્રયોગો સાથે વાંચવી જરૂરી છે.

એ નિર્વિવાદ છે કે જે ગણોતિયો ભોગવટેદાર બન્યો હોય તેને સદર અધિનિયમમાં દર્શાવેલા કારણો સિવાય તેમાંથી બેદખલ કરી શકાતો નથી. કલમ ૬૧ નોન–ઓબસ્ટેન્ટ ક્લોઝ (બિન–અવરોધક કલમ) ધરાવે છે. એ પણ નિર્વિવાદ છે કે જો કે ગણોત હક્ક એ વારસાપાત્ર હિત રહેશે, તેમ છતાં ભોગવટાનો હક્ક વારસદારને ત્યારે જ મંજૂર કરી શકાય જો તે તેના માટે લાયક હોય, એટલે કે નિયત તારીખે ખેતીલાયક જમીન હોવી જોઈએ. જો કે, તમામ વારસદારો ભોગવટેદાર બની શકતા નથી. મૃતક ગણોતિયાની પરિણીત પુત્રીને પણ આવો હક્ક મંજૂર કરવામાં આવશે નહીં. ગણોતિયા તરીકે ભોગવટાનો દરજ્જો મેળવવા માટેની અનિવાર્ય શરત (સાઈન ક્વા નોન) એ છે કે સંબંધિત વ્યક્તિ નિયત તારીખે ગણોતિયો હોવી જ જોઈએ.

ઈન્ડિયન સક્સેશન એક્ટની કલમ ૨૧૩ જોગવાઈ કરે છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી અદાલત અન્ય બાબતો ઉપરાંત વિલની નકલ સાથે લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર ન કરે ત્યાં સુધી ન્યાયની કોઈપણ

અદાલતમાં એક્ઝિક્યુટર અથવા લેગેટી (વારસદાર) તરીકે કોઈ હક્ક સ્થાપિત કરી શકાતો નથી.

લેટર્સ ઓફ એડમિનિસ્ટ્રેશન મંજૂર કરવાની સત્તા ધરાવતી અદાલત સામાન્ય રીતે વસિયતકર્તા દ્વારા વસિયતમાં આપવા માંગેલી મિલકતના સંબંધમાં ટાઈટલના પ્રશ્નમાં જઈ શકતી નથી, પરંતુ જ્યાં વિલના વિષયવસ્તુના સંબંધમાં વિલ સંપાદિત કરવાની વસિયતકર્તાની સત્તા જ પ્રશ્નમાં હોય ત્યાં પરિસ્થિતિ અલગ હશે. જ્યારે વિલના સંપાદન પર વૈધાનિક પ્રતિબંધ અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યારે અદાલતે તેની કાયદેસરતા અંગેના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવાનો ઇનકાર કરવો જોઈએ નહીં, કારણ કે કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર તે શરૂઆતથી જ રદબાતલ (વોઈડ એબ ઇનિશિયો) ગણાશે.

અમે સદર અધિનિયમની કલમ ૬૧ ની જોગવાઈના અર્થઘટન અંગે થોડી વાર પછી ચર્ચા કરીશું, પરંતુ એવું ઠેરવવામાં અમને કોઈ સંકોચ નથી કે જો એવું ઠેરવવામાં આવે કે વસિયતકર્તા એવી વ્યક્તિના પક્ષમાં વિલ સંપાદિત કરી શક્યા ન હોત જેને ભોગવટા હક્ક ધરાવતા ગણોતિયા તરીકે જાહેર કરી શકાય નહીં, તો આવું વિલ શરૂઆતથી જ રદબાતલ રહેશે અને તેથી, કાયદાની નજરમાં અસ્તિત્વવિહીન (નોન એસ્ટ) ગણાશે. આવા કિસ્સામાં અદાલત ટાઈટલના

વિવાદિત પ્રશ્નનો નિર્ણય કરતી નથી પરંતુ પ્રશ્નવાળા વિલની સામે કાયદાની અસર પર વિચારણા કરતી હોય છે.

ઉપરોક્ત કારણોસર શ્રી ભટની રજૂઆત સ્વીકારી શકાય નહીં.

અમે અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ ગણોતિયા દ્વારા કેવળ ધારણ કરાયેલી જમીન કરતાં જે કિસ્સામાં ગણોતિયો ભોગવટેદાર બન્યો હોય તેવા કિસ્સામાં જમીનના હસ્તાંતરણ પરનો વૈધાનિક પ્રતિબંધ વધુ કડક છે. અમે એ પણ નોંધ્યું છે કે હસ્તાંતરણ પરનો પ્રતિબંધ માત્ર વેચાણ, બક્ષિસ, અદલાબદલી, ગીરો, પટ્ટા દ્વારા જ નહીં પરંતુ સોંપણી (એસાઈનમેન્ટ) દ્વારા પણ છે. કાયદા હેઠળ જે માન્ય છે તે કુટુંબના સભ્યો વચ્ચે જમીનના ભાગલા છે. અધિનિયમની કલમ ૬૧ સમગ્રપણે વાંચવાની છે.

કલમ ૬૧ નું પેટા–કલમ (૩) એવી જોગવાઈ કરે છે કે પેટા–કલમ (૧) નું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવેલું જમીનનું કોઈપણ હસ્તાંતરણ અમાન્ય રહેશે અને ત્યારપછી સદર જમીન તમામ બોજાઓથી મુક્ત થઈને રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે. તેથી ધારાસભાનો હેતુ સ્પષ્ટ છે કે જમીન કુટુંબ બહારની અજાણી

વ્યક્તિના હાથમાં જવા દેવી જોઈએ નહીં. જ્યારે કલમ ૨૧ મુજબ, ગણોતિયાના કુટુંબ બહારની અજાણી વ્યક્તિઓને જમીન પર આવવાની મંજૂરી નથી, ત્યારે કલમ ૬૧ નો સૂર એવો છે કે સહ–હિસ્સેદારો વચ્ચેના ભાગલા સિવાય, મિલકતનું કોઈપણ રીતે હસ્તાંતરણ સ્વીકાર્ય નથી.

જ્યારે વૈધાનિક જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને કોઈ સોંપણી અથવા હસ્તાંતરણ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેનું પરિણામ એ આવશે કે તે અમાન્ય છે અને આમ, જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ હોવાના કારણે તે ઈન્ડિયન કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટની કલમ ૨૩ ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરશે.

એ બાબત નિર્વિવાદ છે કે ધારાસભા સદર જોગવાઈ ઘડીને જે ઉદ્દેશ્ય અને હેતુ પ્રાપ્ત કરવા માંગતી હતી તેને ધ્યાને લેતાં 'સોંપણી' (એસાઈનમેન્ટ) શબ્દપ્રયોગમાં વિલનો સમાવેશ થશે.

આ કેસમાં, એ બાબતે પણ કોઈ વિવાદ નથી કે સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ મુજબ ભોગવટા હક્ક સાથે ખેતીની જમીનની ગ્રાન્ટ તારીખ ૧૪.૧૦.૧૯૮૧ ના રોજ કરવામાં આવી હતી. પ્રશ્નવાળું વિલ તારીખ

૨૦.૨.૧૯૮૪ ના રોજ સંપાદિત કરવામાં આવ્યું હોવાથી; આ હસ્તાંતરણ ગ્રાન્ટની તારીખથી પંદર વર્ષના સમયગાળાની અંદર કરવામાં આવ્યું છે જે કાયદા હેઠળ પ્રતિબંધિત છે.

સંગપ્પા કલ્યાણપ્પા બાંગી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, જેના પર શ્રી ભટે ભારપૂર્વક આધાર રાખ્યો હતો, આ કોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ઠેરવ્યું હતું :

> " ... જોગવાઈઓનો સંપૂર્ણ અર્થ સમજવા માટે આપણે કલમ ૨૧ ને કલમ ૨૪ સાથે વાંચવી પડશે. કલમ ૨૪ માત્ર એ સ્પષ્ટ કરવાના હેતુ માટે ઘડવામાં આવી છે કે ગણોતિયાના મૃત્યુ છતાં ગણોત હક્ક ચાલુ રહે છે અને આવો ગણોત હક્ક આવા ગણોતિયાના વારસદાર દ્વારા તે જ શરતો અને નિયમો પર ધારણ કરવામાં આવે છે જેના પર તેણે પોતાના મૃત્યુ અગાઉ ધારણ કર્યો હતો. જે વારસદારો મિલકત મેળવી શકે છે તેઓ કલમ ૨૧ માં સંદર્ભિત વારસદારો છે. જો તે સંયુક્ત કુટુંબનો સભ્ય હોય, તો સંયુક્ત કુટુંબના હયાત સભ્યો અને જો તે સંયુક્ત કુટુંબનો આવો સભ્ય ન હોય, તો તેના વારસદારો ભાગલા મેળવવા માટે હક્કદાર રહેશે. ફરીથી, તેના વારસદારો કોણ છે તે સદર અધિનિયમના સંદર્ભમાં નહીં, પરંતુ આ બાબતે વ્યક્તિગત કાયદા (પર્સનલ લો) ના સંદર્ભમાં નક્કી કરવું પડશે.

ગણોતિયાની જમીનમાં કોઈપણ હિતની સોંપણી માન્ય રહેશે નહીં. વિલ હેઠળની વસિયત સદર જોગવાઈઓના કાર્યક્ષેત્રની બહાર હોવાનું કહી શકાય નહીં કારણ કે આવી સોંપણી પટ્ટાનો નિકાલ કરે છે અથવા તેની સાથે વ્યવહાર કરે છે. જ્યારે વિલ હેઠળ હક્કોનું વિતરણ થાય છે, ભલે તે મરણોત્તર અમલમાં આવે છે તેમ છતાં તે ગણોતિયાની જમીનના પોતાના હક્કો અંગે લેગેટી (વારસદાર) ના હક્કની સ્વીકૃતિ છે. તે કિસ્સામાં ગણોતિયાની જમીનની સોંપણી થાય છે પરંતુ તે હક્ક વસિયતકર્તાના મૃત્યુ પછી અમલમાં આવશે. તેથી, જો કે સામાન્ય શબ્દોમાં એવું કહી શકાય કે કેવળ વસિયત એ સોંપણી સમાન રહેશે નહીં, તેમ છતાં આ પ્રકારના વિશિષ્ટ કેસમાં, અર્થઘટન અન્યથા કરવું પડશે."

આવું ઠેરવ્યા પછી, બેન્ચે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૧ માં વપરાયેલી વાક્યરચનાને ધ્યાને રાખીને એવું અવલોકન કરવા આગળ વધી કે કાયદાનો હેતુ ગણોતિયાના કુટુંબ બહારની અજાણી વ્યક્તિઓને જમીન પર આવવા દેવાનો નથી, એમ જણાવતાં :

" ... આપણે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ કે જ્યારે ગણોતિયા માટે એવી વ્યક્તિઓને મિલકત આપવાનું શક્ય બને કે જેઓ સામાન્ય કાયદા હેઠળ

આવશ્યકપણે વારસદાર ન હોય અને જેઓ માત્ર વિલ હેઠળની વસિયતના કારણે જ વારસદાર બને છે તેવા કિસ્સામાં તે કુટુંબ માટે અજાણી વ્યક્તિ (સ્ટ્રેન્જર) બનશે અને આ રીતે જમીન માલિકના નુકસાન માટે જમીન પર લાવવામાં આવશે. તે સંજોગોમાં, એવું માનવું પડશે કે વિલ હેઠળની વસિયત પણ એક સોંપણી સમાન બનશે અને તેથી, અધિનિયમની કલમ ૨૧ ના હેતુ માટે માન્ય રહેશે નહીં. જો કલમ ૨૪ ને કલમ ૨૧ સાથે વાંચવામાં આવે તો તેનો અર્થ માત્ર એ જ થશે કે જમીન મૃતક ગણોતિયાના વારસદારોને વારસા દ્વારા મળી શકે છે પરંતુ અધિનિયમની કલમ ૨૧ માં નિર્ધારિત શરતોને આધીન. તેથી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે શિવન્ના, (૧૯૭૭) ૧ કાંત એલજે ૧૪૬ (શોર્ટ નોટ્સ આઇટમ ૧૬૦) અને ધરેપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, (૧૯૭૯) ૧ કાંત એલજે ૧૮ ના બે નિર્ણયોમાં હાઇકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલું વ્યાપક નિવેદન કાયદાના ઉદ્દેશ્ય અને હેતુને પ્રોત્સાહિત કરશે નહીં. તેથી, તિમ્મક્કા કોમ વેંકન્ના નાઇક વિ. લેન્ડ ટ્રિબ્યુનલ, (૧૯૮૭) ૨ કાંત એલજે ૩૩૭ માં હાઇકોર્ટે જણાવ્યા મુજબનો અભિપ્રાય અમને વધુ સારો અભિપ્રાય જણાય છે."

વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું :

" .. .એમાં કોઈ શંકા નથી કે વારસદારને આપવામાં આવેલો અર્થ અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા સૂચવ્યા મુજબનો હોઈ શકે જેથી તેમાં વંશજ અને કાયદેસરની સગાઈ ધરાવતી અથવા અન્ય વ્યક્તિઓ કે જેઓ વિલ દ્વારા આવરી લેવાયેલ હોય તેમનો સમાવેશ થઈ શકે, પરંતુ આ કેસમાં નક્કી કરવાનો સાચો પ્રશ્ન એ છે કે શું તે પ્રકારની વસિયત અધિનિયમની કલમ ૨૧ હેઠળ બાધિત થાય છે કે નહીં. કલમ ૨૧ નો ઉદ્દેશ્ય અને હેતુ માત્ર કાયદા હેઠળ વારસદાર તરીકે જાણીતા લોકોને જ ગણોત હક્કો ચાલુ રાખવાનો હોવાથી, અજાણી વ્યક્તિઓને સોંપણી પ્રતિબંધિત છે ..."

સદર અર્થઘટન સદર અધિનિયમની કલમ ૨૧ માં વપરાયેલી ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને કરવામાં આવ્યું હતું જે તેની કલમ ૬૧ ને આપમેળે લાગુ પડશે નહીં, કારણ કે તેના દ્વારા હસ્તાંતરણ અથવા સોંપણી પર વધુ કડક વૈધાનિક પ્રતિબંધ લાદવામાં આવ્યો છે તે હકીકત ઉપરાંત, અપીલકર્તા વસિયતકર્તાના સંબંધી હતા તેવી શ્રી ભટની દલીલ પણ સાચી જણાતી નથી. પોતાની સરતપાસમાં જ અપીલકર્તાએ જણાવ્યું હતું :

"હું વાદી છું. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ રિચાર્ડ ડી'સોઝા મારા જમાઈ છે. તેઓ કિન્નીગોલી ખાતે રહેતા હતા અને લગ્ન પછી તેઓ કટીલ ખાતે રહે છે. તેઓ મૃતક એન્થોની રેબેલોના ઘરથી લગભગ ૧/૪ મીટરના અંતરે એક ઘરમાં રહેતા હતા. હું મારા જમાઈના ઘરમાં રહેતી હતી. એન્થોની રેબેલો તેમના ઘરમાં એકલા રહેતા હતા. તેઓ હવે હયાત નથી. તેમના મૃત્યુના લગભગ ૧ વર્ષ અને ૯ મહિના અગાઉથી હું તેમને ઓળખતી હતી. હું મારા જમાઈના ઘરમાં રહેતી હોવાથી હું તેમને ઓળખતી થઈ હતી. એન્થોની રેબેલો મારા જમાઈના ઘરે આવ્યા હતા અને તેમને કહ્યું હતું કે તેમની સંભાળ રાખનાર કોઈ નથી અને તેમની ઉંમર ૮૨ વર્ષની છે. આ ૧ વર્ષ અને ૯ મહિના દરમિયાન તેમની પત્ની કે બાળકો તેમને મળવા આવ્યા નહોતા. એન્થોની રેબેલોએ મારા જમાઈને મદદ માટે વિનંતી કરી હતી અને તેથી, હું અને મારા જમાઈ તેમની સંભાળ રાખતા હતા."

તેથી, ઉપરોક્ત નિવેદનને ધ્યાને લેતાં અપીલકર્તા વિલના વસિયતકર્તા સાથે કોઈ કાયદેસરની સગાઈ ધરાવતા નહોતા.

અમારા મતે સદર અધિનિયમની કલમ ૬૧ ના વાજબી અર્થઘટન મુજબ, સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૧૨) માં સમાવિષ્ટ 'કુટુંબ' અને કલમ ૨(૧૭) માં

સમાવિષ્ટ 'સંયુક્ત કુટુંબ' ની વ્યાખ્યાને ધ્યાને લેતાં, ભોગવટા હક્ક સાથે ખેતીની જમીનનું હસ્તાંતરણ માત્ર તે વારસદારો પૈકીના એકના પક્ષમાં જ સ્વીકાર્ય છે જેઓ જમીનના ભાગલા માંગવા માટે હક્કદાર હોય, અન્યના પક્ષમાં નહીં.

તેથી, અમને શ્રી ભટની બીજી રજૂઆતમાં પણ કોઈ વજુદ જણાતું નથી.

ઉપરોક્ત કારણોસર, અમને આ અપીલમાં કોઈ ગુણદોષ જણાતો નથી, જે તદનુસાર ફગાવી દેવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.